

# Η θεσμοθέτηση της βασιλείας των πολυεθνικών

ΤΑΚΗΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Πριν λίγους μήνες είχε ξεσπάσει σημαντικός θόρυβος στα ΜΜΕ που συνοδευόταν από κινητοποιήσεις ακτιβιστών σε πολλές δυτικές χώρες για να σταματήσει η υπογραφή της Πολυμερούς Συμφωνίας Επενδύσεων (ΜΑΙ). Σήμερα, ο θόρυβος αυτός έχει κοπάσει εφόσον η ίδια η Αμερικανική κυβέρνηση διαρρέει τη πληροφορία ότι η συμφωνία αυτή είναι νεκρή, ενώ η γαλλική αποσύρθηκε από τις διαπραγματεύσεις που ξανάρχισαν πριν δυο εβδομάδες. Όμως τι είναι η συμφωνία αυτή και γιατί ο θόρυβος κόπασε; Μήπως πράγματι νίκησε η λαϊκή αντίσταση όπως υποστηρίζει ο Τσόμσκι;<sup>1</sup>

Η συμφωνία συζητιέται μυστικά εδώ και τρία χρόνια στο πλαίσιο του ΟΟΣΑ<sup>2</sup> ανάμεσα σε εκπροσώπους κυβερνήσεων (μεταξύ των οποίων και η ελληνική) τεχνοκρατών οικονομολόγων, συμβούλων των πολυεθνικών κ.λπ. Ο υποτιθέμενος στόχος της είναι η αντικατάσταση των πολυάριθμων διμερών συμβάσεων που διέπουν σήμερα τις ξένες επενδύσεις από μια πολυμερή συμφωνία μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ αρχικά, και οποιασδήποτε άλλης χώρας την υπογράψει αργότερα, που θα δεσμεύεται για τουλάχιστον μια 20ετία. Στη πραγματικότητα, όμως, όπως θα προσπαθήσω να αναπτύξω στη συνέχεια, ο στόχος της συμφωνίας αυτής είναι η θεσμοθέτηση της σημερινής άτυπης διεθνοποίησης στον τομέα των άμεσων επενδύσεων. Δεδομένου δηλαδή ότι η θεσμοθέτηση της διεθνοποίησης έχει ήδη συμπληρωθεί στον τομέα των εμπορευμάτων, ενώ η κίνηση κεφαλαίου είναι βασικά ελεύθερη με διάφορες περιφερειακές συμφωνίες, προφανώς, ήλθε τώρα και η σειρά της θεσμοθέτησης της διεθνοποίησης στον τομέα του επενδυτικού και δανειακού κεφαλαίου.

Νομίζω ότι θα μπορούσαμε να κατατάξουμε τις θεμελιακές αρχές που διέπουν τη συμφωνία αυτή στις εξής τρεις:

- **την αρχή της κατάργησης οποιωνδήποτε διακρίσεων μεταξύ ξένων και ντόπιων επενδυτών.** Σύμφωνα με το προσχέδιο, οι χώρες που θα υπογράψουν δεσμεύονται να μην επιβάλλουν κανένα περιορισμό που θ' αφορούσε ειδικά τις πολυεθνικές ή γενικότερα τις ξένες επενδύσεις και θα διαφοροποιούσε το ξένο από το ντόπιο επενδυτικό κεφάλαιο. Και αυτό αφορά τη μεταφορά κεφαλαίου, εργασίας και τεχνολογίας, την αξιοποίηση των φυσικών τους πόρων, τη προστασία της εργασίας ή του περιβάλλοντος, την επανεπένδυση των κερδών κ.λπ. Αν για παράδειγμα ένας δήμος σε ένα νησί για να ενισχύσει την τοπική

<sup>1</sup> Ν. Τσόμσκι, «Power in the Global Arena», *New Left Review* (Ιουλ-Αυγ. 1998).

<sup>2</sup> OECD, *The Multilateral Agreement on Investment* (14/2/1998).

αυτοδυναμία αλλά και το περιβάλλον έχει θεσπίσει ότι οι νησιώτες θα έχουν ειδική προστασία και προνόμια για την ανάπτυξη ενός οίκο-τουρισμού, αυτό θα είναι παράνομο και η κάθε πολυεθνική ξενοδοχειακή επιχείρηση που επιθυμεί να επενδύσει στο νησί θα πρέπει να έχει τα ίδια δικαιώματα με τους ντόπιους.

- **την αρχή της κατάργησης των περιορισμών στη πρόσβαση του ξένου κεφαλαίου.** Δηλαδή, καμία μορφή ξένης επένδυσης δεν μπορεί ν' απορριφθεί, συμπεριλαμβανομένης της αγοράς των ιδιωτικοποιημένων επιχειρήσεων, εκτός αν αφορά την εθνική ασφάλεια. Αν για παράδειγμα δεν θέλουμε στη περιοχή μας ένα Μακντοναλντ και πάρουμε στο δήμο μας σχετική απόφαση αυτή θα είναι παράνομη.
- **την αρχή της κατάργησης οποιονδήποτε περιορισμών πάνω στις ξένες επενδύσεις που συνδέονται με ειδικές συνθήκες ή στόχους.** Π.χ. τη σύνδεση εξαγωγών με εισαγωγές, την υποχρέωση των ξένων επενδυτών να προτιμούν ντόπιες πρώτες ύλες, ή ντόπιους εργάτες, ή συγκεκριμένες περιοχές, την υποχρέωση μεταφοράς τεχνολογίας κ.λπ. Αν για παράδειγμα ένας δήμος, για να μειώσει την τοπική ανεργία, έχει δημιουργήσει ειδικό καθεστώς για την ενθάρρυνση της τοπικής αυτοδυναμίας (προνομιακή μεταχείριση δημοτικών παραγωγικών μονάδων που χρησιμοποιούν τοπικούς πόρους και τοπική εργασία, ή ακόμη και τοπικών μονάδων διανομής που ενισχύουν την τοπική παραγωγή και απασχόληση) αυτό πάλι θα είναι παράνομο.

Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις η θιγόμενη πολυεθνική θα μπορεί να προσφεύγει σε ειδικό δικαστήριο και ν' απαιτεί αποζημίωση για διαφυγόν κέρδος. Όπως είναι φανερό, οι επιπτώσεις από τις παραπάνω ρυθμίσεις είναι πολλαπλές και πολύ σημαντικές για όλους μας. Στο οικονομικό επίπεδο, η βασική επίπτωση από μια τέτοια συμφωνία είναι ότι θ' απαγορευόταν και τυπικά η προστασία της ντόπιας ανάπτυξης και απασχόλησης από τις πολύ πιο ανταγωνιστικές πολυεθνικές. Βέβαια και σήμερα, χωρίς την συμφωνία, οποιαδήποτε κυβέρνηση σκεφθεί να επιβάλλει παρόμοιους περιορισμούς στη δράση των ξένων επενδυτών για να προστατεύσει την ντόπια ανάπτυξη και απασχόληση θα τιμωρηθεί με «απεργία των επενδυτών». Μετά τη συμφωνία όμως αυτό θ' απαγορεύεται και τυπικά. Έτσι η ανάπτυξη, τα εισοδήματα, η απασχόληση των πολιτών θα είναι και τυπικά πια έρμαιο των δυνάμεων της αγοράς, δηλαδή των πολυεθνικών. Στο οικολογικό επίπεδο, η συμφωνία θα είχε σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις σε πολλούς τομείς. Για παράδειγμα η συνθήκη του ΟΗΕ για τη βιοποικιλία που στοχεύει στη προστασία των γενετικών πόρων σε χώρες του Νότου θα γινόταν ανεφάρμοστη εφόσον οι πολυεθνικές θα είχαν δικαίωμα να σύρουν τις χώρες αυτές στα δικαστήρια με το αιτιολογικό ότι παραβιάζουν το δικαίωμα τους για ίση πρόσβαση στους πόρους αυτούς.<sup>3</sup> Στο πολιτιστικό επίπεδο, η συμφωνία θα σήμαινε ότι απαγορεύεται οποιοσδήποτε περιορισμός της από μέρους του Χόλυγουντ μονοπώλησης της κινηματογραφικής παραγωγής, της

---

<sup>3</sup> D. Rowan, *The Guardian* (13/2/1998).

παραγωγής τηλεοπτικών σήριαλ και της βίντεο-αγοράς. Στο γενικότερο κοινωνικό επίπεδο, η συμφωνία καθιερώνει προστασία των πολυεθνικών κατά οποιωνδήποτε ταραχών που θα μείωναν την αποδοτικότητα τους, από την εξέγερση μέχρι... τις απεργίες. Τέλος, στο πολιτικό επίπεδο, η συμφωνία θα σήμαινε άλλο ένα πλήγμα στην απατηλή εικόνα της λαϊκής κυριαρχίας που υποτίθεται εξασφαλίζει η αντιπροσωπευτική δημοκρατία. Οι πολίτες των χωρών του ΟΟΣΑ που θα υπέγραφαν τη συνθήκη θα στερούνται πια και τυπικά όχι μόνο του δικαιώματος ελέγχου της οικονομικής πολιτικής (που οι ντόπιες ελίτ ήδη έχουν μεταβιβάσει σε υπερεθνικά όργανα μέσω των συνθηκών Μάαστριχτ/ Άμστερνταμ, της NAFTA κ.λπ.), αλλά ακόμη και του δικαιώματος να ελέγχουν τις ξένες επιχειρήσεις.

Η συμφωνία αυτή αποτελεί την αποκορύφωση μιας διαδικασίας που άρχισε δυο αιώνες πριν με την εγκαθίδρυση της οικονομίας της αγοράς στην Ευρώπη η οποία έθεσε σε κίνηση την διαδικασία αγοραιοποίησης της οικονομίας (και της κοινωνίας) καθώς και την δυναμική της απεριόριστης ανάπτυξης.<sup>4</sup> Σήμερα, η αγοραιοποίηση ωθείται στη λογική συνέπεια που προκύπτει από τις συνθήκες της GATT, Μάαστριχ, NAFTA κ.λπ. Η ΜΑΙ, επομένως, αποτελεί τη λογική επέκταση των ισχυόντων θεσμών και συγχρόνως τη θεσμοθέτηση των ήδη εφαρμοζόμενων πρακτικών. Αποτελεί, δηλαδή, τη θεσμοθέτηση της διεθνοποίησης των επενδύσεων και της σχετικής παραπέρα αγοραιοποίησης της οικονομίας.

Εάν λοιπόν ο θόρυβος κόπασε τελευταία αυτό οφείλεται όχι στο ότι οι πολυεθνικές αποφάσισαν κάτω από λαϊκή πίεση (που δεν πήρε άλλωστε ποτέ μαζικές διαστάσεις) ν' αποσύρουν τη συμφωνία, αλλά στο ότι απλώς άλλαξαν τακτική και προσπαθούν σήμερα να περάσουν τη συμφωνία από την πίσω πόρτα. Λίγοι πρόσεξαν, για παράδειγμα, ένα βασικό όρο που επέβαλαν οι ΗΠΑ (κατά προτροπή των πολυεθνικών και των φίλων τους στο Κογκρέσο) στη πρόσφατη απόφαση της «Ομάδας των 7» για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης. Ότι από τούδε και στο εξής το ΔΝΤ θα απαιτεί, ως αντάλλαγμα της οικονομικής υποστήριξης του σε χώρες που βρίσκονται σε κρίση, «να μεταχειρίζονται με ίσους όρους τους ξένους και ντόπιους δανειστές».<sup>5</sup> Αυτό σημαίνει ότι, μέσω του ΔΝΤ, ήδη περνά η συμφωνία όσον αφορά το δανειακό κεφάλαιο και μια χώρα σε κρίση δεν θα μπορεί πια να επιβάλει οποιουσδήποτε ελέγχους που θα περιόριζαν τη κίνηση κεφαλαίου, παρά το γεγονός ότι η κίνηση αυτή προκάλεσε την κρίση της! Φαίνεται ότι σήμερα έφθασε πια ο καιρός της θεσμοθέτησης και τυπικά της βασιλείας των πολυεθνικών, οι μεγαλύτερες από τις οποίες ήδη ελέγχουν το 25% της παγκόσμιας παραγωγής και το 42% του πλούτου του πλανήτη.

Link: [http://www.inclusivedemocracy.org/fotopoulos/greek/grE/gre1998/11\\_7.htm](http://www.inclusivedemocracy.org/fotopoulos/greek/grE/gre1998/11_7.htm)

---

<sup>4</sup> T. Fotopoulos, *Towards An Inclusive Democracy* (Cassell, 1997), κεφ. 1. Υπό έκδοση από τις Εκδόσεις Καστανιώτη).

<sup>5</sup> W. Hutton, *The Observer* (1/11/1998).